

Warszawa, 17-04-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.7036.79.2022.DB

Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki
ePUAP

Szanowny Panie Ministrze!

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, wykonujący także zadania organu monitorującego wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.¹, zwracam się do Pana Ministra o podjęcie działań na rzecz zwiększenia dostępności systemu edukacji dla uczniów z niepełnosprawnością słuchu i uwzględnienie poniżej wskazanych uwag.

Najwyższa Izba Kontroli opublikowała 14 grudnia 2022 r. raport pt. „Edukacja głuchych i niedosłyszących dzieci i młodzieży”². Dokument ten zawiera wnioski z kontroli oraz badania kwestionariuszowego³, które miały przynieść odpowiedź na pytanie, czy uczniom z niepełnosprawnością słuchu zapewnia się odpowiadający ich potrzebom dostęp do systemu kształcenia. Wyniki kontroli NIK pokrywają się z ustaleniami Rzecznika Praw Obywatelskich poczynionymi na podstawie własnych

¹ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169 ze zm.).

² Raport opublikowany dostępny pod adresem:

<https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/22/075/>; dalej: „raport NIK” (dostęp: 3 kwietnia 2023 r.).

³ Kontrolą objęto 15 jednostek (8 ośrodków szkolno-wychowawczych oraz 7 szkół); dane z badania ankietowego uzyskano od 24 respondentów.

badania i analiz, a które w dalszym ciągu są przedmiotem wniosków kierowanych do Rzecznika przez obywateli⁴.

Prawo do nauki jest jednym z fundamentalnych praw człowieka, którego realizacja umożliwia rozwój osobisty oraz pozwala na osiągnięcie samodzielności i niezależności, a także pełny udział we wszystkich sferach życia. Konstytucja RP w art. 70 przyznaje każdemu prawo do nauki oraz zobowiązuje władze publiczne do zapewnienia obywatelom powszechnego i równego dostępu do wykształcenia. Ponadto, na podstawie art. 24 ust. 1 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych⁵, Polska zobowiązała się do zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do wykształcenia bez dyskryminacji i na zasadach równych szans. Jednym z obowiązków wynikających z Konwencji jest zapewnienie, że edukacja osób, w szczególności dzieci, które są głuche lub głuchoniewidome będzie prowadzona w najodpowiedniejszych językach i przy pomocy sposobów i środków komunikacji najodpowiedniejszych dla jednostki. Co więcej, zgodnie z preambułą ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo Oświatowe (Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.), szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności”, zaś art. 1 pkt 6 wskazanej ustawy stanowi, że system oświaty zapewnia m.in. możliwość pobierania nauki przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami, zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami. Zadaniem państwa jest zapewnienie takiego systemu kształcenia, który będzie zmierzał do pełnego rozwoju potencjału ucznia, talentów i kreatywności, a także zdolności przy pełnym wykorzystaniu jego możliwości, a podejmowane działania powinny gwarantować, że osoby z niepełnosprawnościami nie będą wykluczone z powszechnego systemu edukacji ze względu na swoją niepełnosprawność.

W związku z powyższym uprzejmie zwracam Panu Ministrowi uwagę na następujące kwestie.

⁴ Zob. m.in. „Edukacja Głuchych”, pod red. Mariusza Sak, Warszawa 2014; Małgorzata Czajkowska-Kisil, Joanna Łacheta „System wsparcia rodziny dziecka głuchego w Polsce. Stan obecny i rekomendowane zmiany”, Warszawa 2016; raport Komisji Ekspertów ds. Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich „Osoby Głuche w Polsce 2020. Wyzwania i rekomendacje”, pod red. Barbary Imiołczyk.

⁵ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169 ze zm.).

1. Konieczność wzięcia pod uwagę zróżnicowania grupy, jaką są dzieci i młodzież z niepełnosprawnością słuchu

Wśród osób słabosłyszących i głuchych są zarówno osoby, które posługują się językiem migowym (głównie Polskim Językiem Migowym), ale również takie, które zupełnie go nie znają. Jednocześnie dla niektórych osób z niepełnosprawnością słuchu język polski jest w pewnym stopniu znany, ale istnieje również spora grupa, dla której jest to język zupełnie obcy. Wobec znacznej różnorodności wśród słabosłyszących i głuchych w kontekście języka, którym posługują się obywatelom państwa jest zapewnienie możliwości komunikacji i nabywania wiedzy każdemu uczniowi z niepełnosprawnością słuchu oraz wzięcia pod uwagę szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży wynikających z tego zróżnicowania.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że wśród osób z niepełnosprawnością słuchu 61,1% to osoby niepracujące i nieposzukujące pracy, zaś niecałe 9% jej szuka. Obecnie wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wynosi nieco ponad 30 %. NIK wskazuje, że powodem takiego stanu rzeczy może być m.in. niski stopień wykształcenia – 32,6% głuchych i słabosłyszących to osoby bez wykształcenia bądź z wykształceniem podstawowym, niepełnym podstawowym lub gimnazjalnym; 38% z nich ukończyło zasadnicze zawodowe szkoły, a niecałe 30% – średnie, policealne lub wyższe.⁶

Ponadto szczególną cechą funkcjonowania jako osoba słabosłysząca lub głucha jest brak możliwości komunikacji lub znaczące jej ograniczenie – potencjał zawodowy tej grupy osób z niepełnosprawnościami jest duży, jednak w większości niewykorzystany, m.in. ze względu na wyniki edukacji w szkołach. Te z kolei często wynikają nie z predyspozycji danej osoby, a nierozwiązanych problemów z komunikowaniem i zrozumieniem nauczyciela, co można określić jako brak dostępności systemu edukacji dla tej grupy osób. Odpowiednie wzięcie pod uwagę zróżnicowania osób z niepełnosprawnością słuchu, w kontekście stosowanych przez nie form komunikacji, i wyrównanie szans edukacyjnych poprzez zapewnienie dostępnego systemu kształcenia, mogłoby – w konsekwencji – znacząco poprawić sytuację tej grupy również na rynku pracy. To z kolei jest istotny element dążenia do realizacji podstawowego prawa Konwencji – prawa do niezależnego życia.

⁶ Raport NIK, s. 7.

2. Wdrożenie dwujęzycznego nauczania uczniów głuchych – utworzenie przedmiotu „Polski Język Migowy” i „Język polski dla głuchych” oraz objęcie ich podstawą programową

Dotychczasowa formuła prowadzenia zajęć z Polskiego Języka Migowego (PJM) jako zajęć rewalidacyjnych lub dodatkowych nie sprawdziła się – zgodnie z raportem NIK w trzech ze skontrolowanych szkół zajęcia rewalidacyjne w ogóle nie były prowadzone, w jednej – w mniejszym wymiarze niż wynikałoby to z przepisów (co do zasady powinno być to 60 minut tygodniowo⁷). Ponadto prowadzenie kształcenia z zakresu języka migowego w warunkach zajęć rewalidacyjnych czy dodatkowych nie daje możliwości weryfikacji poziomu przekazywanej na zajęciach wiedzy: nie ma możliwości wystawiania ocen, nie istnieją również kryteria egzaminacyjne dla tego rodzaju zajęć, co sprawia, że utrudnione jest sprawdzanie efektów kształcenia w tym zakresie.

Koniecznym krokiem wydaje się przyjęcie Polskiego Języka Migowego jako naturalnego sposobu komunikacji osób głuchych w Polsce i wdrożenie jego nauczania w procesie edukacyjnym. Niniejsze potwierdza raport NIK, wskazując, że „ustalenia kontroli pokazały, że zdawalność egzaminów wśród uczniów szkół, w których uczono jednego języka migowego (PJM lub SJM⁸) była wyższa od zdawalności uczniów szkół, w których uczono dwóch języków (PJM i SJM)”⁹. Należy więc włączyć Polski Język Migowy do podstawy programowej jako przedmiot, nie zaś zajęcia dodatkowe – dzięki temu nauczyciele uzyskaliby narzędzia do weryfikacji wiedzy i postępów w nauce, uczniom zaś powinno się zaoferować taką liczbę godzin, która pozwalałaby na opanowanie tego języka w stopniu umożliwiającym komunikację i nabywanie wiedzy.

Co więcej, w dalszym ciągu w opinii społecznej powszechne jest przekonanie, że osoby głuche znają język polski, więc z zasady komunikacja z nimi może polegać na czytaniu tekstu pisanego. Jest to jednak założenie całkowicie błędne – badania przeprowadzone w 2009 r.¹⁰ pokazały, że osoby głuche rozpoczynające naukę w liceum znają język polski na poziomie podstawowym (A2), tymczasem o stosunkowo

⁷ Zob. § 10 ust. 3 i 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. poz. 502, ze zm.).

⁸ SJM – system językowo-migowy, system porozumiewania się stworzony przez osoby słyszące w celu ułatwienia komunikacji z osobami głuchymi.

⁹ Raport NIK, s. 18.

¹⁰ Zob. „Edukacja Głuchych”, red. Mariusza Sak, Warszawa 2014, s. 10.

swobodnej komunikacji można mówić począwszy od poziomu średniozaawansowanego (B2). Warto w tym kontekście odnotować, że liczba godzin języka polskiego w szkole dla osób z niepełnosprawnością słuchu jest taka sama jak w szkole ogólnodostępnej, co przy konieczności realizacji podstawy programowej uniemożliwia wyrównywanie deficytów językowych w polszczyźnie u uczniów słabosłyszących i głuchych.

Ma to niebagatelne znaczenie z tego względu, że egzaminy zewnętrzne, od których uzależnione jest dalsze kształcenie, są przeprowadzane w języku polskim. Oznacza to, że przy analizie wyników matur i egzaminów ósmoklasistów – z raportu NIK wynika, że w obu przypadkach średnie wyniki uczniów słabosłyszących i głuchych były niższe niż średnie wyniki ogółu uczniów w kraju – należy wziąć pod uwagę zarówno wiedzę o danym przedmiocie, jak i poziom posługiwania się językiem, w którym egzamin został przeprowadzony. Problem ze znajomością języka polskiego przez uczniów głuchych i słabosłyszących jest wyraźnie widoczny w przypadku egzaminów zawodowych – wyniki części pisemnych są znacząco niższe od wyników części praktycznej, w której na pierwszy plan wysuwa się wykonanie zadania, a nie bardzo dobra znajomość języka polskiego¹¹.

Stąd też za konieczne uznać należy wdrożenie dwujęzycznej edukacji osób z niepełnosprawnością słuchu – w ten sposób możliwe będzie polepszenie dostępności edukacji dla tej grupy dzieci i młodzieży, czego efektem powinna być możliwość efektywnego komunikowania się z nauczycielami, rodzicami czy rówieśnikami, jak również wyższe wyniki egzaminów przeprowadzanych w pisanym języku polskim.

3. Weryfikowanie poziomu znajomości języka migowego u nauczycieli osób z niepełnosprawnością słuchu

W aktualnym stanie prawnym obowiązek posiadania przez pedagogów specjalnych zajmujących się kształceniem osób słabosłyszących i głuchych umiejętności posługiwania się językiem migowym wynika wyłącznie z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2021 r. poz. 890, t.j.). W załączniku do tego rozporządzenia, dotyczącym wymogów kształcenia surdopedagogów, wśród umiejętności wskazuje się konieczność stosowania podstaw języka migowego oraz odróżniania systemu językowo-migowego (SJM) od polskiego

¹¹ Raport NIK, str. 17.

języka migowego (PJM), używania daktylografii i ideografii (minimum 200 znaków, obejmujących pojęcia związane z nauczaniem i uczeniem się, przedszkolem, szkołą lub placówką systemu oświaty, opieką i wychowaniem). W praktyce 60-godzinne szkolenie z zakresu PJM lub SJM nie daje żadnej gwarancji, że nauczyciel będzie w stanie skutecznie komunikować się z uczniem o szczególnych potrzebach związanych z niepełnosprawnością słuchu. Zdaniem ekspertów może być to wystarczające do przekazywania niektórych treści w czasie lekcji, ale nie daje m.in. możliwości zrozumienia pytań zadawanych przez ucznia.¹² Obawy budzi również sformułowanie zawarte we wskazanym załączniku do rozporządzenia dotyczące znajomości systemu językowo-migowego (SJM) w kontekście polskiego języka migowego (PJM). Należy podkreślić, że system językowo-migowy jest sztucznym systemem porozumiewania się, będącym połączeniem polskiego języka migowego i języka polskiego. Zatem to samo słowo może być przedstawione w formie odmiennego znaku bądź transliteracji, przez co nie zostanie zrozumiane przez użytkownika PJM.

Stąd też niezbędne wydaje się wprowadzenie minimalnego poziomu znajomości PJM dla nauczycieli osób głuchych – w raporcie z 2020 r. specjaliści działający w Komisji Ekspertów ds. Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich postulowali wyznaczenie go na poziomie docelowym B2, zaś w okresie przejściowym – B1¹³. Eksperci podkreślali, że niezbędne jest ukończenie szkolenia w wymiarze około 500 godzin zajęciowych, aby móc swobodnie się porozumiewać w PJM. Jednocześnie nie można zapominać o wprowadzeniu obowiązku stałego podnoszenia kwalifikacji w tym zakresie. Wiązałoby się to z koniecznością uznania, że nauczyciele osób słabosłyszących i głuchych prowadzą zajęcia w obcym dla nich języku. Co za tym idzie – konieczne byłoby wprowadzenie gratyfikacji pieniężnej analogicznej do uzyskiwanej przez nauczycieli prowadzących zajęcia np. w języku angielskim w oddziałach dwujęzycznych szkół¹⁴.

¹² Raport Komisji Ekspertów ds. Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich „Osoby Głuche w Polsce 2020”, op. cit, s. 36.

¹³ Tak m.in. w: M. Czajkowska-Kisil, G. Galewski, „Problemy edukacji dzieci i młodzieży niesłyszących (w tym Głuchych) w Polsce. Krótki przegląd”, w: „Osoby Głuche w Polsce 2020. Wyzwania i rekomendacje”, red. Barbary Imiołczyk.

¹⁴ Raport Komisji Ekspertów ds. Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich „Osoby Głuche w Polsce 2020”, op. cit, str. 36.

4. Opracowywanie podręczników oraz egzaminów zewnętrznych dla uczniów ze szczególnymi potrzebami

Ze szczególnym niepokojem odnotowałem informację, że zgodnie z raportem NIK w żadnej z kontrolowanych szkół nie korzystano z zaadaptowanych i udostępnionych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki podręczników przetłumaczonych na Polski Język Migowy. Powodem tego stanu rzeczy miał być nieprawidłowo przeprowadzony proces przystosowania materiałów – jak podkreślali przedstawiciele placówek oświaty, adaptacja tych materiałów polegała na udostępnieniu nagrań wyłącznie poszczególnych wyrazów przetłumaczonych na PJM. Wątpliwości budziło również użycie piktogramów, które nie są sposobem porozumiewania się osób głuchych¹⁵.

Nie sposób wyobrazić sobie zgłębienia wiedzy z danej dziedziny bez w pełni zrozumiałych podręczników. Skoro zatem materiały obecnie udostępniane przez kierowany przez Pana Ministra resort nie są wykorzystywane w szkołach ze względu na ich brak przydatności w procesie edukacji, co podnoszą nauczyciele, to rozważenia wymaga, czy nie wskazane byłoby opracowanie innych, odpowiadających na potrzeby uczniów słabosłyszących i głuchych podręczników, które zaprojektowane byłyby od początku z uwzględnieniem szczególnych potrzeb tej grupy uczniów.

Warto zastanowić się również nad kwestią podejścia do organizacji egzaminów zewnętrznych – obecnie opracowuje się „standardowe” arkusze i następnie podejmuje się próby dostosowania ich do szczególnych potrzeb m.in. uczniów słabosłyszących i głuchych, jak również uczniów z innymi niepełnosprawnościami i trudnościami. Tymczasem, biorąc pod uwagę normy Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych i wyrażoną w niej ideę uniwersalnego projektowania, wskazane byłoby uwzględnienie jak najszerszego spektrum uczniów już na etapie tworzenia zadań egzaminacyjnych. W przeciwnym wypadku nierozwiązana pozostanie kwestia braku rzeczywistej dostępności egzaminów dla uczniów ze szczególnymi potrzebami – aktualnie nierzadko uczniowie słabosłyszący i głusi zgłaszają problemy ze zrozumieniem poleceń czy tekstów, które często zawierają pojęcia abstrakcyjne, czy też zbudowane są w sposób zbyt złożony.

¹⁵ Raport NIK, str. 33.

Nie sposób zapomnieć również o kwestii procedur obowiązujących na egzaminach zewnętrznych – jak podkreślali nauczyciele biorący udział w badaniu NIK¹⁶ pozwalają one na tłumaczenie na język migowy wyłącznie treści instrukcji, nie zaś poleceń czy tekstów zawartych w arkuszach egzaminacyjnych. Jak wynika z § 20 ust. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 2 sierpnia 2022 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2022 r. poz. 1636) i analogicznie § 37 ust. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1644) – w czasie trwania wyżej wspomnianych egzaminów uczniom nie udziela się żadnych wyjaśnień dotyczących zadań egzaminacyjnych, ani się ich nie komentuje. To – uwzględniając braki w znajomości pisanego języka polskiego oraz złożoną konstrukcję poleceń oraz tekstów – sprawia, że wyniki osiągnięte przez osoby słabosłyszące i głuche są niesatysfakcjonujące, a sami uczniowie niechętnie podchodzą do egzaminów żywiąc przekonanie, że nie zakończą się one sukcesem, niezależnie od rzeczywiście posiadanych kompetencji i wiedzy.

5. Uelastycznienie podstawy programowej

Zdaniem ekspertów edukacja osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób słabosłyszących i głuchych, wymaga zwiększenia autonomii dyrektorów szkół oraz nauczycieli w zakresie m.in. ramowych planów nauczania, czy podstaw programowych, włącznie z formalną możliwością pomijania niektórych treści lub doboru tematów dostosowanych do potrzeb konkretnego ucznia. Treści zawarte w podstawach programowych powinny być hierarchizowane, aby w przypadku takiej konieczności pedagodzy mogli zrealizować bezwzględne podstawy danego przedmiotu. Co więcej – nauczyciele winni mieć możliwość oficjalnego stwierdzenia, że pewne treści nie zostały przerobione z danym uczniem – przy założeniu, że taka sytuacja będzie miała miejsce w wyjątkowych sytuacjach, po zatwierdzeniu decyzji nauczyciela przez organ nadrzędny. W innym przypadku w dalszym ciągu dochodzić będzie do sytuacji, w których np. podstawa programowa przedmiotu „muzyka” będzie

¹⁶ Raport NIK, str. 43.

tożsama zarówno dla ucznia słyszącego, jak i ucznia z niepełnosprawnością słuchu, co w oczywisty sposób wydaje się niewłaściwe¹⁷.

6. Rozwiązanie problemów z nadmiernie formalistycznym obowiązkiem prowadzenia dokumentacji uczniów

Kontrola NIK wykazała również szereg braków i nieścisłości w części indywidualnych programów i wielospecjalistycznych ocen. Polegały one m.in. na nieadekwatności celów edukacyjnych ujętych w indywidualnym programie do potrzeb uczniów określonych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, stosowania nieodpowiednich metod pracy do potrzeb uczniów, nieuwzględnianiu w wielospecjalistycznych ocenach przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, czy dokonaniu wielospecjalistycznej oceny tylko raz w roku.¹⁸ Okazuje się jednak, że powyższe niezgodności nie są wynikiem zaniedbań, lecz nazbyt formalistycznie skonstruowanych uregulowań prawnych dotyczących dokumentacji uczniów z niepełnosprawnościami¹⁹. Dyrektorzy placówek podkreślali, że w części przypadków nauczyciele indywidualnie dostosowywali wymagania edukacyjne do konkretnych uczniów, czego obecne przepisy nie przewidują. Wiele braków wynikało z kwestii formalnych, m.in. braku określenia w obowiązujących przepisach formy oraz poziomu szczegółowości informacji dotyczących np. współpracy z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi. W części przypadków zaś brak odnotowania konkretnych informacji wynikał z przeoczenia.

Na problemy związane z nadmierną biurokracją w postaci obowiązku tworzenia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) co pół roku dla każdego ucznia z niepełnosprawnością zwracano uwagę już wcześniej – m.in. w opracowaniach ekspertów współpracujących z Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Pojawiały się opinie²⁰, że tworzenie dokumentu z taką częstotliwością ma sens w ściśle określonych

¹⁷ Raport Komisji Ekspertów ds. Głuchych „Osoby Głuche w Polsce 2020”, op. cit., str. 35.

¹⁸ Raport NIK, str. 39.

¹⁹ M.in. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. 2020 poz. 1309).

²⁰ Raport Komisji Ekspertów ds. Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich pt. „Osoby Głuche w Polsce 2020”, op. cit., str. 50-51.

przypadkach (np. gdy uczeń jest jedyną osobą o szczególnych potrzebach, a uczy się w oddziale ogólnodostępnym lub integracyjnym). W innych przypadkach konieczne jest uelastycznienie tego obowiązku i uzależnienie go od realnej potrzeby.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o analizę przedstawionych wyżej problemów, ustosunkowanie się do wskazanych kwestii oraz poinformowanie mnie o planowanych działaniach, które zmierzać będą do zapewnienia uczniom słabosłyszącym oraz głuchym dostępu do edukacji odpowiadającej ich indywidualnym potrzebom.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1. Pani Urszula Rusecka

Przewodnicząca Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP

2. Pan Jan Filip Libicki

Przewodniczący Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej Senatu RP

3. Pan Marian Banaś

Prezes Najwyższej Izby Kontroli